

Hieronymus in dicta epistola ad Theophilum. Hinc Joannes Hierosolymitanus, qui probè noverat, Epiphanium Origenis doctrinam, quam ipse excolebat, detestari, cœpit ea oblata occasione eundem Episcopum tanquam alienæ diœceseos invasorem, aut turbatorem prædicare, ut sic facilius, & veluti digressus, Epiphanium premeret, unumque ex præcipuis Origenis hostibus deterreret, atque in eum, si fieri posset, multorum odia concitaret. Id ubi novit Epiphanius, statim epistolam ad Joannem scripsit, candidè facti seriem enarrans, de jure edocens, uno verbo certiore reddens de re legitimè gesta, imò exinde occasionem sumens acrius erga ipsum

CAPUT III.

De auctoritate Episcoporum in Ecclesias.

Huc referendus est titulus 39. lib. 3.

Ecclésiæ nomen propriè quidem significat aut generaliter fidelium omnium cœtum, in una fidei, & Sacramentorum communione consistentium sub legitimis Pastoribus; aut specialiter cœtum Clericorum, quasi præcipuam, seu nobiliorè gregis Domini partem, imò eam, quæ in grege universo regendo Pastores adjuvat; minus propriè tamen significat sacras ædes, aliquando etiam religiosas, quarum respectu bona quædam, & jura esse dicuntur Ecclesiarum, vel ad cultum sacrarum earundem ædium, vel ad alimenta administrorum, vel ad pios usus destinata. Quocumque modo Ecclesia dicatur, certum est, pœnès Episcopos esse ordinariam in eam auctoritatem, curam, jurisdictionem, cujus respectu vulgata est traditio, divino jure ad residendum in diœcesi Episcopos obligari, can. 11. caus. 8. quæst. 1., cap. 1. & 9. de cleric. non resid. Concilio Tridentino sess. 6. cap. 1., & sess. 23. cap. 1. de Reform. Hinc nulla

tanquam Origenianæ doctrinæ adhaerentem dissere: qua in re duplex fuit Epiphanio propositum: primum, ut traderet, non in aliena diœcesi se clericum ordinavisse; quasi conveniret in eo, quod nemo Episcopus debeat in ordinationibus fines suos excedere, & tantum disputaret, an ipse excessisse dicendus esset; dum in Eleuteropolitano territorio clericum ordinaverat; alterum, ut traderet, servandam esse inter Episcopos unitatem, potissimum verò, ne in sana doctrina quidquam iidem discrepent, & ne privatarum contentionum causa prætexant de violatis diœcesion finibus excusationes.

Basilica, aut Ecclesia, aut officium, seu beneficium erigi potest sine Episcopi auctoritate, can. 9. de consecr. dist. 1., cap. 8. de excess. Prælat. & semel erectæ Ecclesiæ officia, ac beneficia sub ejusdem rigimine consistunt, can. 10. & 11. caus. 16. quæst. 7., & bona, & jura Ecclesiarum, beneficiorumve, ut administrorum minorum curæ commissa, ab Episcopo tamen plurimum pendent, can. 23. & 24. caus. 12. quæst. 1. Non diu moror in hac parte Episcopalis sollicitudinis explicanda; etenim de ea commodiùs, & latiùs agendum mihi erit in tractatione de Beneficiis Ecclesiasticis. Potius nonnulla dicenda sunt de regimine generali, quod Episcopis competit in iis, quæ pertinent ad hoc, ut fidelis populus in fide erudiat, vel confirmetur, morum doctrinam servet & sequatur, atque à disciplina minimè recedat; item ad hoc, ut Clerus universus suis muneribus satisfaciatur.

Itaque ad officium Episcoporum primum

mum pertinet, ut ipsi divinum Evangelium prædicent per se, quoad fieri possit, nisi legitimè impediatur, quo casu teneantur viris dictis maturo consilio selectis id munus demandare, can. 6. dist. 88., cap. 15. de offic. jud. ordin., Concilio Tridentino sess. 5. de Ref. cap. 2. Et quidem in singulis Parochiis Parochos ipsos adjuutores habent ordinarios; extra ordinem autem alios vel ipsi designant, vel ab aliis elègi sinunt, qui id honoris mereantur propter certas assignatas contionatoribus eligendis præstationes, ab Episcopis tamen ipsis quocumque causa probandos; exemplo juris patronatus in beneficiis acquisiti, vi cujus Patronus Clericum præsentat ab Episcopo probandum, atque instituendum, Concilio Tridentino sess. 24. de Ref. cap. 4. Præterea ad Episcoporum munus pertinet orare pro populo sibi commisso, dicto can. 6. dist. 88., quod vel ex ipsis Apostolorum institutionibus manifestè liquet, utpotè qui ministerium mensurarum ordinatis Diaconis concesserunt, ut ipsi orationi, & ministerio verbi instantes essent, Actorum cap. 6. Adde epistolam Pauli ad Colossenses cap. 1. vers. 9. Idque est, quod dici solet, solemnem populi benedictionem ad Episcopum pertinere, seu in populum bona à Deo precari, Clement. 2. de privilegiis; cumque præcipua Christianæ Religionis oratio apud Deum sit oblatio Sacrificii, non est dubitandum, quin Episcopi, quam frequentissimè possunt, offerre pro populo debeant; ad eum enim potissimum finem respicit Episcopale illud privilegium, de quo in cap. ult. de privileg. in 6., ut altare viaticum habere ubicumque, & quocumque etiam interdicti tempore possint, quo commodiùs tanto muneri satisfaciatur. Sacramentorum quoque collatio, divinorum officiorum celebratio, & ritus, morum correctio, & reformatio Episcopali curæ committuntur, cap. 1. & passim de offic. jud. ordin., sive hæc omnia fiant editis constitutionibus in tota diœcesi obser-

vandis, sive singularibus mandatis pro opportunitate factis, sive extra Synodos, sive in Synodis, uti superiùs dictum est.

Operosa, uti videtur, est tanta Ecclesiarum sollicitudo, quæ cum per unum Episcopum impleri undecumque non possit, necessarium semper fuit, ut seligerentur administri Episcoporum adjuutores, quales sunt Canonici seu Cathedralis, seu Collegiatarum Ecclesiarum, item Parochi, universi etiam Clerici, pro modo singulorum, sive ordinem spectes, sive potestatem qualitati beneficiorum accommodatam. Cœterum & in hac sacre Hierarchiæ sub Episcopo constitutæ distributione summa semper potestas, sicut & summum Sacerdotium pœnès Episcopos remansit, quorum vigilantia committitur, ut investigent, an per adjuutores illos cuncta Ecclesiastica munera impleantur. Hinc verò orta obligatio, qua Episcopus ad visitandas universas diœceseos Ecclesias teneatur, can. 4. caus. 10. quæst. 1., Concilio Tridentino sess. 24. de Ref. cap. 3., quod officium Antistites vel per se, vel per suos delegatos, ut plurimum Archidiaconos, singulis annis obibant olim, quando singulis annis diœcesana Synodus habebatur, ut in Synodo consulerent necessitatibus, vel utilitatibus Ecclesiarum, quibus consulendum visitando intellexerant, cap. 16. de Offic. jud. ordin., eamque ipsam ob rem cum in Tridentino Concilio sess. 24. de Reform. cap. 2. definiendum fuisset, ut vetus disciplina de celebrandis quotannis diœcesanis Synodis renovaretur, renovanda quoque fuit disciplina de annua visitatione, sess. 7. cap. 8. de Reform. Sed quemadmodum ante Concilium Tridentinum cum disciplina annuarum Synodorum negligi cœpit, ab annua quoque visitatione cessatum est, ita & post Tridentinum Concilium cum non semper, & ubique commodum fuerit annuam diœcesanam Synodum celebrare, neque annuæ visitationi satisfactum est, præsertim ubi amplæ diœceses essent; neque enim id visum est repugnare men-

ti Patrum Tridentinorum, qui in cap. 3. sess. 24. de Reform., ubi æqua subesset causa, ad biennium visitationis tempora prorogaverunt. Ex frequentibus delegationibus Episcoporum visitationis mandandæ causa in Archidiaconos factis, obtinuit quibusdam in Diocæsibus, ut Archidiaconi etiam jus visitandi sibi jure ordinario vindicarent, cap. 6. de censibus, non quidem ita, ut Episcopi excluderentur, sed ut par ferè cum Episcopo jus explicarent. Cæterum inter Archidiaconos, vel alios inferiores Prælatos simile jus explicantes, atque inter Episcopum illud discriminis intercedit, ut in primis libera sit Episcopis facultas visitandi, ubi expedire judicetur, etiam pluries in anno, quod tamen Prælati illis inferioribus minimè conceditur, ne fortè isti ob frequentes visitationes molesti visitatis Parochis videantur, cap. 6. de offic. Archid. præterea, ut Archidiaconi aliis nequeant visitationem demandare, sive quòd regula sit, delegatum subdelegare non posse, sive quòd Archidiaconis legitimè impeditis Episcopus aliis visitationem demandare facillè possit, imò & in Tridentino Concilio illud salubriter adjectum fuit, ut quoties ad Archidiaconos, aliosve hujus generis Prælatos inferiores visitandi jus fuerit adquisitum, non aliter isti visitationem peragant, quam Episcopi consensus accesserit, sess. 24. cap. 3. de Reform.

Subsunt visitationibus & Ecclesiæ, & personæ Ecclesiis adscriptæ: sicut enim curandum est à visitatore, ut illæ sartæ rectæque sint, & ad res sacras obeundas undecumque idoneæ, ita satagendum, ut istæ ritè, rectèque munere suo fungantur. Quamobrem in primis visitabit Episcopus Ecclesiam Cathedralis, & Capitulum Cathedralis Ecclesiæ, etiam si fortè istud ab Episcopali jurisdictione exemptum proponatur, Concilio Tridentino sess. 6. cap. 4., sess. 14. cap. 4. de Reform.; quo casu id facere poterit Episcopus vel per se solum, vel iis adjunctis prudentibus viris, quos ipse ju-

dicaverit; quamquam enim extra causam visitationis in personas Capituli exempti nequeat procedere Episcopus, nisi servata forma Tridentinæ sessionis 25. cap. 6. de Reform., non idem tamen recipiendum est in ipso visitationis actu, dicto cap. 4. sess. 6. Neque fortè in contrarium dicas, Concilium Tridentinum in dicto cap. 4. voluisse, ut visitaretur Capitulum Cathedralis Ecclesiæ *juxta Canonicas sanctiones*; aliàs autem Canonicis sanctionibus præstitutum fuisse, ut Episcopus Cathedralis Ecclesiam visitans duos, vel tres Canonicos de eadem Ecclesia sibi socios adjungat, cap. 17. de offic. jud. ordin., extravag. 1. eod. tit. int. comm., etenim verba illa *juxta Canonicas sanctiones* referenda potius sunt ad verba subsequenti Tridentini capituli *toties, quoties opus fuerit* &c., quam ad præcedentia, ne contingat, sibimetipsis adversatos fuisse Tridentinos Antistites, qui in præcedentibus dixerant, *etiam per se ipsos solos* posse Episcopos Capitula quomodocumquè exempta visitare. Quamobrem concludere possumus, disciplinam veterem dicti capituli 7., & dictæ extravagantis 1. in ea parte fuisse à Tridentinis Patribus abrogatam. Causa verò, ob quam Tridentinum Concilium ea verba adjecerit *juxta Canonicas sanctiones . . . toties, quoties opus fuerit*, illa erat, quia Episcopi in eo officio videri potuissent extra ordinem agere, & veluti Pontificii delegati, aliàs autem iis, qui extra ordinem, & legationis jure visitant, non nisi annua visitatio permittitur, argumento cap. 6. de offic. Archid. Ne igitur ita coercita videretur visitandi potestas ratione Episcoporum, additum est, ut toties, quoties opus fuerit, Capitula utut exempta visitare valerent juxta Canonicas generales sanctiones, quæ nulla tempora visitaturis Episcopis defliniverunt. Quod dictum est de Cathedralibus Ecclesiis, earumque Capitulis, id ipsum dicendum est de Ecclesiis Collegiatis, & de Canonicis eisdem adscriptis, Concilio Tridentino sess. 22. cap. 8. de

Re-

Reform. Si de cæteris Ecclesiis, aut beneficiis, item de aliis Clericis sacra officia in illis obeuntibus sermo sit, certum est, omnibus visitatione sua Episcopum, prout expedire intellexerit, posse consulere, ubi nulla obsit singularis exemptio, cap. 13. de offic. judic. ordin. Quid tamen, si certa loca, aut personæ exemptæ proponantur? Distinguendæ sunt Ecclesiæ, aut beneficia regularia, seu adnexa Monasteriis, in quibus viget regularis observantia, ab Ecclesiis sæcularibus. Sæculares Ecclesiæ, quæcumque illæ sint, subjacent Episcopi visitationi, Concilio Tridentino sess. 7. cap. 7. de Ref., quod verum est, etiam si agatur de Ecclesiis commendatis, Concilio Tridentino sess. 21. cap. 8. de Reform., aut etiam de Ecclesiis, quæ in nullius diocæsi esse dicuntur, quæ regulariter ejus Episcopi, cujus Cathedralis Ecclesia est proximior, visitationi subjacent; Concilio Tridentino sess. 24. cap. 9. de Reform., quod tamen decretum de iis Ecclesiis intelligitur, quæ tantum ab Episcoporum jurisdictione exemptæ sint, non etiam subsint Prælato cuiquam jurisdictionem quasi Episcopalem, & diocæsim separatam habenti. Si enim eum habent Prælatum, ab isto, non à proximioris Ecclesiæ Cathedralis Episcopo visitabuntur. At si agatur de Ecclesiis adnexis Monasteriis, in quibus viget regularis observantia, has non visitat Episcopus; quamquam enim in cap. 8. sess. 7. de Reform. Concilium Tridentinum facultatem fecerit Episcopis universas Ecclesias exemptas visitandi, id tamen de sæcularibus tantum Ecclesiis intelligendum esse, declaravisse visi sunt iidem Tridentini Antistites in cap. 9. sess. 24. de Reform. Exceptio est in Ecclesiis Regularium, quibus cura animarum adnexa sit in personas etiam extra claustra Monasterii consistentes exercenda; siquidem & istas, & Regulares ipsos animarum Rectores visitabit Episcopus, tantummodò tamen in iis, quæ ad curam pertinent animarum, Concilio Tridentino sess. 7.

cap. 7. & 8. de Reform., sess. 25. cap. 11. de Regularibus. Eadem ratione receptum est, ut si fortè in Regularium Ecclesiis erectæ sint Confraternitates, ut vocant, laicorum, istæ æquè visitationibus Episcoporum subsint, ac si in alia quacumque Ecclesia erectæ fuissent. An monasteria, seu virorum, seu mulierum, an præterea loca religiosa visitationibus Episcoporum subjaceant, inferius observabimus, quum de jurisdictione Episcoporum in illa agendum erit.

Visitationis Episcopalis finis est reformatio morum, præsertim in clero, & Ecclesiastica disciplina custodia; non ita quidem, ut visitans judicario more procedat, sed potius more vigilantissimi æquè, ac prudentissimi Pastoris, ac Patris; unde primò deducitur, maxima opus esse rerum agendarum moderatione, cap. 17. de offic. judic. ordin., & pœnas adversus reos inferendas pœnitentiæ potius salutaris rationem habere debere, quam pœnæ; imò & quoties pœna inferenda esset ob graviorum quorundam criminum atrocitatem, vel ob pertinaciorum reorum contumaciam, illam esse lenitate quadam attemperandam, nec summum juris rigorem esse sequendum, cap. 13. de offic. judic. ordin., cap. 1. vers. *Sanè* de censibus in 6., juncto cap. 21. de accusatione, secundò à correctione subditorum tempore visitationis facta appellationem non dari quod attinet ad effectum executivum, quamquam effectus appellationis, ut inquirunt, devolutivus minimè denegetur, dicto cap. 13. de offic. judic. ordin., Concilio Tridentino sess. 24. de Reform. cap. 10.; tertio ita faciendam, ut non omittatur quidem debita sollicitudo, omnia tamen quam celerrimè expediantur, ne fortè Ordinarius visitans cuiquam molestus aut gravis videatur, can. 7. 8. caus. 10. quæst. 3., Concil. Trident. sess. 24. de Ref. cap. 3. Illud inter cætera cavendum est, ne in pro-curationibus accipiendis aut veteribus, aut Tridentinis canonibus fraus fiat. E-

qui-

quidem verum est, vel ab ipsis Apostolorum temporibus Ecclesiarum Antistites ab iis, quos lustrando doctrinis Evangelicis imbuebant, alimenta percepisse ex Christi mandato, Lucae cap. 10. vers. 7. & 8., quod sine discrimine obtinuit, quousque Ecclesiae seu Cathedralis, seu Cathedralibus inferiores certos ac sufficientes redditus ad ministros sacros exhibendos non haberent. Ubi verò Ecclesiae redditibus abundare coeperunt, varia disciplina coepit induci pro varietate Ecclesiarum, aut personarum, seu quae visitarent, seu quae visitarentur. Illud regulariter cavendum fuit, ut ea tantum visitantes Episcopi ab Ecclesiis procurationum titulo exigent, quae necessaria ipsis essent ad victum & comeatum, ne alias visitans aut gravaretur ipse majoribus sumptibus, aut negotiis aliis in visitando distraheretur, dummodò tamen sive in victualibus, sive in comeatu modus servaretur, cap. 16. de offic. jud. ordin., cap. 16. de praescription., cap. 6. & 17. de censibus. Observandum autem est, in dictum capitulum 6. grave mendum irrepsisse; ubi enim in Codicibus vulgatis legitur 40. vel 50. evictionum numerum, Episcopi autem 20. vel 30. &c., in ipsis Lateranensis Concilii editionibus habetur, 4. vel 5. evictionum numerum, Episcopi autem 2. vel 3. &c. Quis enim dixerit, Patres Lateranenses ibidem maxime sollicitos, ut impensas minuerent visitationum, tot vel Archiepiscopis, vel Episcopis indulgisse, ut traditur, evictiones, sive stratos equos, ut Regio quodam fastu ad Ecclesias visitandas accederent? Coeperunt hinc nonnulli Episcopi pacisci, ut vice victualium, & comeatuum quidquam à visitatis praestaretur in numerata pecunia, quod tamen displicuit Lugdunensi Concilio, proptereaque damnatum, cap. 2. de censibus in 6. Verum cum deinde plurimi etiam ex visitatis conquererentur, quòd ipsorum interesset potius in numerata pecunia procurationem luere, Bonifacius VIII.

in cap. 3. eod. tit. iterum permisit de pecunia numerata pacisci, dummodò in ea pacione honestas & modus servaretur. Hodie ex Concilii Tridentini constitutione in cap. 3. sess. 24., juncto cap. 1. sess. 25. de Ref. viget, ut Episcopi visitantes paterna charitate, christianoque zelo omnes amplectantur, ideoque modesto equitatu contenti, famulatuque studeant visitationem absolvere, interimque caveant, ne inutilibus sumptibus cuiquam graves, onerosive sint; neve ipsi, aut quisquam suorum quidquam procurationis causa pro visitatione, nec pecuniam, nec munus, quodcumque sit, etiam qualitercumque offeratur, accipiant, non obstante quacumque consuetudine etiam immemorabili; exceptis tantum victualibus, quae sibi, aut suis frugaliter, moderatèque pro temporis tantum necessitate, & non ultrà, erunt ministranda; sit tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint, solvere id, quod erat ab ipsis antea solvi certa pecunia taxata consuetum, an verò praedicta victualia ministrare, salvo item jure conventionum antiquarum cum monasteriis, aliisque piis locis, aut Ecclesiis non parochialibus inito; in iis verò locis, seu provinciis, ubi consuetudo est, ut nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à visitoribus accipiat, sed omnia gratis fiant, ibi id observetur. Quamobrem hodie frustra quaereretur, an ab Ecclesia Cathedrali procuratio Episcopo debeatur; neque enim visitans Episcopus extra ordinem gravatur in ea visitanda; quamquam si aliae sint Ecclesiae prope Cathedralis sitae, & visitationi obnoxiae, procurationem luere debeant, quoties adeo distent à Cathedrali, ut Episcopus commodè ad eas ire, & brevi temporis spatio domum redire non possit; quam ad speciem referri commodè potest capitulum 24. de censibus, ubi Episcopus jure procurationem petebat ab Abbate, & conventu de Cultura, ut in villa Cenomanensi situs conventus esset. At enim verò adhuc

huc observari potest, diversis olim principis innixa jura Episcoporum procurationum ab iis, quibus hodie, praesertim post Tridentinum Concilium, innituntur. Olim procuratio debebatur Episcopis in vestigium priscae juris Episcopalis, quo Episcopi ad se derivabant universarum Ecclesiarum, & honorum addiceanas Ecclesias pertinentium administrationem, quemadmodum ostendam in tractatione de beneficiis Ecclesiasticis; & quando clericis inferioribus certa bona Ecclesiastica ad usum concesserunt, reservarunt sibi jura quaedam, quae modò in Cathedrali, modò in procuratione, modò in similibus praestationibus consistebant, cap. 16. de offic. judic. ordin., cap. 16. de praescription. Ast hodie alia ex causa debetur procuratio; ideo nimirum, ut Episcopus visitans non de alia re sollicitus esse possit, quam de visitatione Ecclesiae, neque ab hac distraheretur, si de victu extra domum suam quaerendo sollicitudinem habere deberet; unde profuxit, nullam procurationem deberi ab iis Ecclesiis, quae sitae sunt in Cathedrali urbe, seu quod idem est, non procul ab habitatione Episcopali. Quae cum ita sint, intelligitur sententia dicti capituli 24. de censibus ad nostra tempora minimè accommodandi; siquidem temporibus Honorii III. adhuc ob vestigium disciplinae veteris, seu generalis administrationis Episcopalis, procuratio debebatur, eandemque ob causam conventus in villa Cenomanensi situs Episcopo Cenomanensi visitanti procurationem debebat. De aliis Ecclesiis, aut locis extra Urbem Episcopalem sitis, nulla esse dubitatio potest, quin procurationem generaliter debeant; ex quibus tamen, si plures uno die visitentur, unica tantum pro virili parte

procuratio luctur, cap. 3. de censibus in 6. Excepiuntur à procurationibus praestandis Ecclesiae pauperes, can. 1. caus. 1. quast. 2., can. 7. caus. 10. quast. 3., cap. 6. de censib., cap. 11. vers. *Insuper* de rescript. in 6., item loca pia, ac religiosa, quorum redditus pauperum usibus serviunt, & sanctimonialium monasteria; quod tamen, sive in locis religiosis, sive in monasteriis sanctimonialium verum est, nisi in illis quaedam erecta sint beneficia certis redditibus assignatis; tunc enim clericus beneficiarius ex redditibus beneficii procurationem praestabit, sive bona illa rectori clerico in titulum concessa sint, sive in commendam, uti in specie Clementinae 2. de relig. domib. Quòd si visitatores procurationis titulo quidquam amplius accipiant, ex censura canonum maledictionis sententiae subijciuntur, sive id à visitantibus fiat, sive à visitantium familiaribus, quousque duplum restituant, cap. 3. vers. *Procuraciones* de censibus in 6. Clarius Gregorius X. in cap. 2. eod. tit. in 6. sanctionem expressit, obligari statuens visitatores, aut eorum comites, ut, cum quid amplius exegerint, duplum intra mensem Ecclesiae visitatae restituerent, qua restitutione non facta interdicti ipso jure ab ingressu Ecclesiae intelligerentur; & quamquam haec constitutio in parte mutata sit à Bonifacio VIII. in cap. subsequente, uti modò observabam, in sanctione tamen penali confirmata dignoscitur. Addidit Concilium Tridentinum, praeter memoratas poenas, eos omnes, qui visitando quid amplius, quam quod lege perimititur, acceperint, in Synodo provinciali arbitrio Synodi absque ulla spe veniae esse mulctandos, dicto cap. 3. sess. 24. de Reform.